

començar a pensar que eren dos noms relacionats lingüísticament. Com que després he trobat moltes confirmacions d'aquesta forma i així ha resultat clara la connexió, en tractarem en el mateix article.

BENICARLÓ. La gran i populosa vila del Baix Maestrat, prop de la costa, equidistant entre Tortosa i Castelló Pna.; i un poc més a prop de *Carles*: uns 50 k. en línia recta.

PRON. MOD.: *benicarló*, 1934-35 a Castelló i a Torreblanca; id. Cor., 1935 a l'Alcora, 1961, a Vinaròs i pobles circumdants i a la vila mateixa. Gentilici: *benicarlans*, 1935, a Torreblanca i Castelló (no és malnom, car ho deia fins Gaietà Huguet).

Té una bella història ciutadana de gent disciplinada, liberal i cristiana, i valenta, car resistí tres formidables setges: un per part dels agermanats c. 1522, un contra els turcs el 1556; i un llarg setge i bloqueig que en feren els carlins el 1838, fortificats llavors en el Convent, però encara la tenien voltada des de la costa el 1840. Vegeu-ne bones descripcions en Madoz, s. v., i en Sarthou, *GGRV, Cast.*, 964-968. El caseriu en el moment de la reconquesta era a la vora de mar: i l'església que s'hi féu hi ha quedat com ermita de la *Verge del Mar*; però Jaume I, ja en l'any 1232 autoritzà a reedificar la vila poc més terra endins, a l'abric de desembarcs sarraïns (Sarthou, n. 657). Que en el terme o en els veïns es fa un famós vi negre, es podria deduir ja del nom de *carlon* o *carló* que (per mutilació de *Benicarló*) donen a una bona qualitat de «vino tinto» en molts llocs d'Andalusia i d'Amèrica del Sud (*DECH* I, 875).

MENCIONS ANT. 1246: *Benicaslo* (Huici I, 425); 1275, id (*L. d. Priv. d'Ulldecona*, 78); 1279, id. i en dos docs de l'A.C.A. (reg. 144, fº 138 (lectura directa J.G.M.) i reg. 45, fº 59 (Mtz.Fdo., *Doc. Val. ACA* II, n.º 530). De la forma moderna *Benicarló* no tinc notícia precisa fins al S. xvi (*Memorial Muñoz, BSCC* XIV, 432); sembla haver estat sempre poblada de cristians, almenys no figura en cap dels censos de moriscos del S. xvi (p. p. Lapeyre); i, en el de 1609 consta *Benicarló* amb 393 focs: en tots els quals es declaren «cristians vells», governats per l'Orde de Montesa (Boronat-Reglà, *An. Univ. Val.* 1963-64, p. 104).

ETIM. Asín, *Contr.* el creu «arabismo indescifrado», i també jo el posava provisionalment en el mapa d'arabismes d'E.T.C. I, 266; fora d'això, que almenys és segur en el sentit d'arabització, no se n'ha escrit res seriós,¹ o res segur (V. infra la cita del *DECat*).

En conèixer la documentació medieval de *Benicarló* i del veí *Carles*, unànime en la forma CASTL-, ja s'imposà l'evidència que això no podia ser aràbic car tot estudiant sap que els nexes triconsonàntics són una impossibilitat absoluta en el sistema fonètic aràbic. D'altra banda estàvem aplegant pertot, en les zones arabitzades, testimonis a balquena de noms on *Beni-* és una arabització fonètica de *pen(n)a* 'penya', romànic PINNA: *Benicadell* —supra, s. v. *Camarasa*—, *Benafijos* PINNA FICÛS, *Benafetxines*, *Benacantil* etc.; en reco-

llim més de 30 (ja en el vol. I, 257-9). El nom sencer de *Benicarló* es podia explicar, per tant, com una supervivència del romànic anterior a la irrupció sarraïna.

Ens consta que a *Carles* hi havia un antic castell (doc. de 1366) en la fragosa regió del Montsagre i Serra de Caro. Del caràcter fortificat de *Benicarló* en dona fe tota la seva història, si bé ho arrasaren molt a còpia de bombes i incendis els atacants dels Ss. XIII, XIV i XVII, i en el llarg setge de «la Guerra dels 7 anys»; però encara vora mar existeix «el Fuerte» que el mapa hidrogràfic de 1878 (*GGRV*, p. 964) posa arran del port, que és el que tenien ocupat els carlins el 1840. Peçyes? Ben cert que n'hi havia a la ratlla de mar (l'emplaçament del poble pres pel Conqueridor); i dins el casc actual de la vila, jo mateix he vist una eminència rocosa, a distància, que no em vagava de visitar durant la meua enquesta rural de 1961; sense comptar l'antic convent i l'ermita de la *Verge del Mar*.

Per a *Carles* < *Castles* l'accentuació fins avui assegura una base accentuada KÁSTL-; per a *Benicarló* tenim dret a postular un ètimon semblant com ara PINNA KASTLON o P. CASTULŌN. Doncs, potser 'roca dels forts o turons fortificats'; o qui sap si d'uns castells o *castrum* romans: probab. d'un genitiu arcaic en -ŌN.²

En tot cas això ens recorda el CASTULO, -ONIS, que està ben documentat en els textos i inscripcions d'època romana; si bé ara *Cazlona* ha quedat reduït a un «caserío» agregat a la ciutat de *Linares*, prov. de Jaén. Hi ha, però, motiu de creure que la *u* no era més que un so epentètic que hi ficaven els romans per mor de la fonètica llatina, car no ho feien els geògrafs i historiadors grecs.³ Plutarc, descrivint les lluites que hi tingué Sertori, diu πόλει Κάστλωνι τῆς Κελτιβήρων (*Vida de Sertori* III, § 5, ed. Carles Riba, p. 96.12) 'a la ciutat *Kástlon* dels celtibers'; llevant-ne la desinença -i del locatiu grec, resta *Kástlōn*, amb l'accentuació que devia tenir en la llengua aborigen i sense la -u- introduïda pels romans. En *Castles* i en *Benicasló* la mateixa repugnància pel grup explosiu *tl* va causar primer l'esvaïment de la *t* i després *sl* passà a *rl*; en fi la -s- de *Carles* pot ser afegit secundari català.

El nom es repeteix en aquella zona bètica, en formes diminutives que solament signifiquen que havien estat llocs menys importants antigament: *Cazalilla*, municipi 25 k. al SO. de *Linares*; i 70 k. a l'Est la ciutat de *Cazorla*, amb la gran serra de *Cazorla* que hi ve de SSO. a NNE.; aquesta sembla un diminutiu antic *CASTÛLULA: 4 tots dos amb el conegut canvi mossàrab ST > Ç (COSTENTANIA > *Cocentina*, CASTELLA > *Cazalla* etc.). Puix que Plutarc l'atribueix als celtibers, ja no podem assegurar si era nom lingüísticament ibèric o indoeuropeu, puix que no sols els antics els miraven (segons el nom) com poble de raça o llengua mixta, i en les inscripcions ben desxifrades (Botorrita, Peñalba de Villastar etc.) s'ha trobat més material indoeur. que bascoide; i es té el celtibèric com una varietat cèltica diferent del cèltic transpirenaic.

Justament la terminació -ON, que conjecturàvem